

بیانیه‌ی حوزه‌ی یادگیری کار و فناوری

اشاره

یکی از حوزه‌های یادگیری جدید در برنامه‌ی درسی ملی، حوزه‌ی یادگیری کار و فناوری است. گنجانده شدن این حوزه‌ی یادگیری در برنامه‌ی درسی ملی، برگرفته از تأکیدات دین مبین اسلام بر ارزش و اهمیت کار و نیز جایگاه رفیع کار و فناوری در دنیای پیشرفته‌ی امروز است. این که این حوزه‌ی یادگیری، در هر یک از برنامه‌ها و کتاب‌های درسی پایه‌های گوناگون، به ویژه پایه‌ی اول ابتدایی چگونه نمود پیدا می‌کند، بحث دیگری است و در برخی از نوشته‌ها و گفت‌وگوهای دیگر این مجموعه به آن پرداخته شده و یا خواهد شد. ولی آن چه مهم است، ویژگی‌های این حوزه‌ی یادگیری است. آن چه در پی می‌آید، بیانیه‌ای است که از طرف دست‌اندرکاران برنامه‌ی درسی ملی، به‌ویژه آقایان مهندس محمد نشاسته‌ریز و دکتر اسمعیلی درباره‌ی ویژگی‌ها حوزه‌ی یادگیری کار و فناوری تدوین شده است.

با توجه به نقش تربیتی کار، رشد سریع تغییرات فناوری، اجتماعی و اقتصادی، پیچیدگی‌های دنیای کار به همراه وجود چالش‌ها و مفاهیمی از قبیل توسعه‌ی پایدار و همه‌جانبه، آموزش مادام‌العمر، آموزش برای همه و فرصت‌های برابر، کار شایسته، جهانی سازی، رسیدن به شاخص‌ها و استانداردهای توسعه به ویژه سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴، ضرورت دارد افراد کشور در هر بخش از زندگی اجتماعی و حرفه‌ای خود به‌طور مستمر دانش، مهارت و نگرش خود را براساس برنامه‌ریزی دقیق توسعه دهند تا در جامعه‌ی دانش محور؛ زندگی و کار هدف‌مندی را دنبال کنند. آموزش فناوری، کار و مهارت‌آموزی، باعث پیشرفت فردی، افزایش بهره‌وری، مشارکت در زندگی اجتماعی و اقتصادی، کاهش فقر، افزایش درآمد و توسعه یافتگی خواهد شد. این آموزش‌ها توزیع نیروی انسانی را اصلاح می‌کند و سرمایه‌گذاری در آن، سرمایه‌گذاری برای آینده تلقی می‌شود.

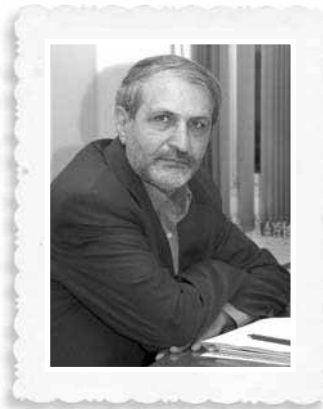
کشور جمهوری اسلامی ایران ظرفیت‌ها، منابع و مزیت‌های ویژه و متنوعی را داراست و هم اکنون برای رسیدن به اهداف حال و آینده‌ی کشور (توسعه‌ی همه جانبه و پایدار) در چشم‌انداز، نیازمند فناوری، نیروی کار بهره‌ور در تمامی حرف و مشاغل برای بخش‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است. از جمله مواردی که توسعه‌ی سرمایه انسانی در آن توجه شده است عبارتند از:

– جامعه‌ی ایرانی برخوردار از دانش پیشرفته، توانا در تولید علم و فناوری متکی بر سهم برتر منابع انسانی و سرمایه‌ی اجتماعی

ویژه‌نامه‌ی هم‌سوسازی برنامه‌ها و کتاب‌های درسی پایه‌ی اول ابتدایی با برنامه‌ی درسی ملی جمهوری اسلامی ایران

هم‌سوزان

مهندس محمد نشاسته‌ریز

در تولید ملی

- جامعه‌ی ایرانی دست یافته به جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه با تأکید بر رشد پرشتاب اقتصادی، ارتقای نسبی سطح درآمد سرانه و رسیدن به اشتغال کامل
- جامعه ایرانی فعال، مسئولیت‌پذیر، مؤمن، رضایت‌مند، برخوردار از وجدان کاری، انضباط، روحیه‌ی تعاون و سازگاری اجتماعی
- جامعه ایرانی برخوردار از فرصت‌های برابر، به دور از فقر، توزیع مناسب درآمد
- تحول در نظام آموزش و پرورش با تأکید بر سه حیطة دانش، مهارت و نگرش در سیاست‌های توسعه
- هم‌چنین شاخص‌های توسعه‌ی فناوری و سرمایه‌ی انسانی در نقشه‌ی جامع علمی کشور

با توجه به آمارهای موجود، بیش از ۸۰ درصد از فرصت‌های شغلی و حرفه‌ای کشور در سطوح اولیه و میانی مهارتی قرار دارند که برای مقابله با چالش‌های نوظهور دنیای کار و رسیدن به اهداف توسعه، در این سطوح دو رویکرد را می‌توان در نظر گرفت:

۱. توسعه‌ی سرمایه‌ی انسانی با توجه به نیازهای حرف و مشاغل موجود و آینده که با تغییرات فناوری و پیچیدگی‌ها همراه است.
۲. تولید و ایجاد متوازن مشاغل و حرف بهره‌ور.

نظر به نقش کلیدی فناوری و کار، در رسیدن به اهداف توسعه، ضرورت دارد در حوزه‌ی اختیارات آموزش و پرورش به آموزش فناوری و آموزش فنی و حرفه‌ای به‌طور ویژه توجه گردد و در برنامه‌های درسی رشته‌ها و مقاطع به دقت به آن‌ها پرداخته شود.

آموزش فناوری

با توجه به اهداف بیان شده در سند چشم‌انداز و در تعامل با اهداف نقشه‌ی جامع علمی کشور و سیاست‌های ملی نوآوری، فناوری و علمی؛ آموزش فناوری در آموزش و پرورش دارای دو بخش اساسی است:

۱. شناخت و کاربست فناوری ارتباطات و اطلاعات از یک جهت برای تسهیل فرآیند یاددهی - یادگیری و از سوی دیگر برای آمادگی در شایستگی‌های مورد نیاز دنیای کار و زندگی
۲. شناخت و کاربست دیگر فناوری‌ها از قبیل فناوری‌های نرم و هویت‌ساز، فناوری‌های الکترونیک، فناوری نانو، فناوری زیستی، فناوری حوزه‌ی سلامت، فناوری هوا فضا، فناوری‌های انرژی، فناوری‌های محیط زیست و ایمنی، فناوری آب و فناوری بومی برای آمادگی در شایستگی‌های لازم در دنیای کار و زندگی.

آموزش این فناوری‌ها براساس یک نقشه‌ی منسجم و پویا در مقاطع تحصیلی عمومی و متوسطه با توجه به تفاوت‌های فردی و محیطی در مراکز یادگیری گوناگون برای جریان‌های متنوع آموزشی، انجام خواهد گرفت. این آموزش‌ها در تعامل با دیگر حوزه‌های یادگیری و در صورت نیاز به صورت درهم تنیده، برنامه‌ریزی و طراحی می‌گردد.

آموزش فنی و حرفه‌ای (آموزش کار)

آموزش و تربیت فنی و حرفه‌ای، افراد را برای ورود به دنیای کار و زندگی اجتماعی آماده می‌سازد. این آموزش‌ها با انعطاف‌پذیری، نوآوری، بهره‌وری، انتقال مهارت و شایستگی مورد نیاز، پاسخ‌گویی به بازارهای در حال تغییر کار، برابری فرصت‌ها را برای همه در بخش‌های رسمی و غیررسمی محقق می‌کند. قسمت اصلی آموزش و تربیت فنی و حرفه‌ای رسمی در ایران بر عهده‌ی وزارت آموزش و پرورش است که برنامه‌های درسی مرتبط با آن، برای آموزش و تربیت نیروی کار در سطوح ابتدایی و میانی پیوستار نیروی انسانی، طراحی و تدوین خواهد شد. این برنامه‌ها رسیدن به اهداف مرتبط توسعه‌ی انسانی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی نیروی کار را با توجه به ماهیت آموزش‌های فنی و حرفه‌ای براساس استانداردهای شایستگی میسر می‌سازد. برای هم‌آهنگی و رسیدن به این مهم باید سه بعد اساسی این آموزش‌ها هم‌زمان و به طور پیوسته مورد توجه قرار گیرد:

– کسب شایستگی‌های محوری (فنی و غیرفنی) دنیای کار در دوره‌ی آموزش عمومی و توجه ویژه به جنبه‌های فنی و حرفه‌ای آموزش عمومی

– کسب شایستگی‌های لازم نیروی کار حرف و مشاغل گوناگون در دوره‌ی متوسطه، براساس استانداردهای شایستگی مهارت

– کسب شایستگی‌های لازم برای نظام یادگیری مادام‌العمر فنی و حرفه‌ای در تمام دوره‌های آموزشی رسمی

قلمرو جنبه‌های فنی و حرفه‌ای آموزش عمومی

در دوره‌های آموزش‌های عمومی (دوره‌های آموزشی ابتدایی و سیکل اول متوسطه) توسعه‌ی حرفه‌ای به صورت کسب شایستگی‌های فنی و حرفه‌ای ذیل، توسط دانش‌آموزان انجام می‌پذیرد و آن‌ها را برای ورود به سیکل دوم متوسطه آماده می‌سازد.

شایستگی‌های محوری دنیای کار

- شایستگی‌های اساسی: سواد، محاسبه و استفاده از فناوری
- شایستگی‌های بین فردی: کار گروهی، ارتباط مؤثر
- شایستگی‌های تفکر: حل مسئله، تفکر انتقادی، تفکر خلاق، استدلال، تفکر سیستمی
- شایستگی‌های شخصیتی: ایمان، مسئولیت‌پذیری، سخت‌کوشی، مدیریت، برنامه‌ریزی، وجدان کاری
- شایستگی‌های کسب و کار: کارآفرینی، نوآوری و مهارت‌های شغلی
- شایستگی‌های اجتماعی: مهارت‌های شهروندی

کشور جمهوری اسلامی ایران ظرفیت‌ها، منابع و مزیت‌های ویژه و متنوعی را داراست و هم‌اکنون برای رسیدن به اهداف حال و آینده‌ی کشور (توسعه‌ی همه جانبه و پایدار) در چشم‌انداز، نیازمند فناوری، نیروی کار بهره‌ور در تمامی حرف و مشاغل برای بخش‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است

شایستگی‌های پایه‌ی فنی دنیای کار

- شایستگی به‌کارگیری فناوری اطلاعات و ارتباطات
- شایستگی به‌کاربردن ابزارهای پایه در بخش‌های خدمات، صنعت و کشاورزی در انجام کارهای مشترک بخشی
- شایستگی فنی رعایت بهداشت و ایمنی فردی و محیطی محیط کار
- شناخت حوزه‌های متنوع شغلی و حرفه‌ای و شایستگی هدایت شغلی
- این شایستگی‌ها به‌صورت عینی، تجربی و در هم تنیده با دیگر حوزه‌های یادگیری در محیط‌های یادگیری گوناگون کسب خواهد شد و در نهایت با توجه به علایق دانش‌آموزان، مسیرهای حرفه‌ای و شغلی مشخص می‌گردد.

قلمرو جنبه‌های فنی و حرفه‌ای به‌عنوان آمادگی شغلی و حرفه‌ای

در ادامه‌ی فرآیند توسعه‌ی حرفه‌ای در سیکل دوم متوسطه، سه گزینه و مسیر مبتنی بر استانداردهای شایستگی برای دانش‌آموزان با توجه به نیازهای شخصی، اجتماعی و بازار کار وجود دارد:

۱. گروه اول (شاخه‌ی کاردانش): طراحی برنامه‌ی درسی، به‌گونه‌ای است که دانش‌آموزان بتوانند بلافاصله پس از پایان دوره‌ی متوسطه، جذب دنیای کار شوند. حرفه‌های انتخابی با توجه به زمان آموزش و دیگر عوامل در سطوح یک یا دو مهارتی است. زمان اختصاص داده شده به حرفه‌های انتخابی، بیشتر از زمان آموزش به شایستگی‌های گروه‌های اصلی حرفه، یا گروه‌های بزرگ حرفه خواهد بود. آموزش‌های عملی نیز در این شاخه از شاخه‌ی دیگر بیشتر است و امکان توسعه‌ی حرفه‌ای و آموزشی نیز وجود دارد. مراکز یادگیری در اجرای این آموزش‌ها می‌تواند خارج از مدرسه قرار گیرد و نیازهای منطقه‌ای در طراحی و تدوین برنامه‌ی درسی لحاظ می‌گردد.

۲. گروه دوم (شاخه‌ی فنی و حرفه‌ای): طراحی برنامه‌ی درسی به‌گونه‌ای است که دانش‌آموزان بتوانند پس از پایان دوره‌ی کردانی، جذب دنیای کار شوند. حرفه‌های انتخابی با توجه به زمان آموزش و دیگر عوامل، در سطوح دو یا سه مهارتی هستند. در این گروه بین شایستگی‌های گروه‌های اصلی حرفه و شایستگی‌های حرف انتخاب شده، تعادل برقرار است. مراکز یادگیری نیز در این نوع آموزش‌ها متنوع است.

۳. گروه سوم (شاخه‌ی نظری): طراحی برنامه‌ی درسی به‌گونه‌ای است که دانش‌آموزان بتوانند پس از پایان دوره‌ی کارشناسی، جذب دنیای کار شوند. گروه بزرگ حرفه‌های انتخابی با توجه به زمان آموزش و دیگر عوامل در سطوح سه یا چهار مهارتی قرار دارند. دروس مهارتی نیز براساس استاندارد شایستگی‌های حرفه و با توجه به نیازهای فردی و محیطی در برنامه‌ی دوره‌ی متوسطه، به‌صورت اختیاری و هدفمند گنجانده می‌شود.